

Μητρ. Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου κ. Ανδρέας Νανάκης

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ
ΤΟΥ ΕΘΝΟΦΥΛΕΤΙΣΜΟΥ (1872) ΣΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ

Η παρούσα εισήγηση θα προσπαθήσει να ερμηνεύσει και να αιτιολογήσει τη στάση των ιεραρχών του Πατριαρχείου στο διάστημα από το 1872 έως το 1900-1904, όταν ξεκινάει επίσημα ο Μακεδονικός αγώνας.

Το 1872 το Οικουμενικό Πατριαρχείο καταδικάζει με μια ιστορική απόφαση τον εθνοφυλετισμό. Σε μια γενιά, τριάντα περίπου χρόνια αργότερα, το 1900, ο Γερμανός Καραβαγγέλης εγκαθίσταται στην Καστοριά και αρχίζει τον Μακεδονικό αγώνα, για να φτάσει στην ίδια πόλη ο Παύλος Μελάς, το 1904, όπου και θα αφήσει την τελευταία του πνοή. Σε αυτήν τη σχεδόν μια τριακονταετία έχουμε μια μεταστροφή από την εθναρχική στην εθνική συνείδηση. Η συνείδηση του ορθόδοξου γένους διασπάται και οι εθνικές συνειδήσεις αρχίζουν να ενδυναμώνονται για να κυριαρχήσουν τελικά στα Βαλκάνια.

Ας δούμε όμως τα της καταδίκης του εθνοφυλετισμού. *Αποκηρύττομεν κατακρίνοντες καὶ καταδικάζοντες τὸν φυλετισμὸν, τοῦτέστι τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἕξεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν*¹. Καταδικάζεται, βέβαια, γενικά ο εθνοφυλετισμός αλλά οι αρχιερείς Μακαριουπόλεως Ιλαρίων, Φιλίππουπόλεως Πανάρετος, Λοφτσού Ιλαρίωνας, Βιδύνης Ἄνθιμος, Σόφιας Δωρόθεος, Νυσσάβας Παρθένιος, Βελισσού Γεννάδιος και οι άλλοι, έχουν διαμορφωμένη βουλγαρική συνείδηση. Συνεπώς, ο «Όρος»² έχει σχέση με συγκεκριμένο εθνοφυλετισμό. Ο «Όρος» της καταδίκης υπογράφεται από τον Κων/πόλεως Ἄνθιμο, τον Αλεξανδρείας Σωφρόνιο, τον Αντιοχείας Ιερόθεο, τον Κύπρου Σωφρόνιο. Υπογράφουν, επίσης, οι πρώην Κων/πόλεως Ἄνθιμος, Γρηγόριος και Ιωακείμ με 25 αρχιερείς, πολλοί των οποίων κατείχαν γεροντικές μητροπόλεις.

1. Αθ. Αγγελόπουλος, *Ο κόσμος της Ορθοδοξίας στα Βαλκάνια σήμερα*, τ. Β', Θεσσαλονίκη 1995, σ. 601.

2. *Ό.π.*, σσ. 599-604

Η υπογραφή του Αλεξανδρείας Σωφρόνιου, του από Κωνσταντινουπόλεως, στον Όρο του 1872, προσλαμβάνει μια ιδιαίτερη σημασία. Ο πατριάρχης Σωφρόνιος είναι ο γέροντας του Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνου Ε΄ (1897-1900), ο δε μακεδονομάχος αρχιερέυς Δράμας Χρυσόστομος, που μετέπειτα μαρτύρησε στη Σμύρνη, είναι πνευματικό ανάστημα του πατριάρχη Κωνσταντίνου. Στην παραπάνω σχέση μπορούμε να παρακολουθήσουμε αυτή την πορεία από την εθναρχική οικουμενική συνείδηση του γένους, στην εθνική συνείδηση του κράτους. Ο πνευματικός παππούς, πατριάρχης Σωφρόνιος, παρίσταται και καταδικάζει τον εθνοφυλετισμό, ενώ ο πνευματικός εγγονός, Δράμας Χρυσόστομος, μαζί με τον Μελέτιο Μεταξάκη³ ή τον Κρήτης Τίτο⁴, και άλλοι αρχιερείς γίνονται οι πρωτοπόροι της ελληνικής εθνικής ιδέας.

Ο Όρος του 1872 καταδικάζει την Εξαρχία με τον βουλγαρικό εθνοφυλετισμό και στοχεύει στη διάσωση και διαφύλαξη της ενότητας του ορθόδοξου ποιμνίου που έχει απομείνει στο Πατριαρχείο. Στην πράξη όμως, εξ αιτίας της δυναμικής των εθνικών εξελίξεων στα Βαλκάνια, για τη νέα γενιά που θα ανδρωθεί στο Πατριαρχείο και θα αναλάβει το μέλλον του στα χέρια της η καταδίκη του εθνοφυλετισμού ξεπερνιέται και ανοίγεται ένας νέος δρόμος, η στροφή προς το εθνικό κέντρο, την Αθήνα.

Αυτή η σχέση Κωνσταντινούπολης-Αθήνας άλλοτε είναι αμφίδρομη και άλλοτε ανταγωνιστική. Η περίπτωση του πατριάρχη Ιωακείμ Γ΄ είναι χαρακτηριστική. Παραιτείται μη δεχόμενος να υποκύψει στις πιέσεις του πρωθυπουργού Χαρίλαου Τρικούπη ο οποίος ήθελε να είναι το Πατριαρχείο όργανο της εξωτερικής του πολιτικής. Μήπως όμως και το 1920 ο ύπατος αρμοστής της Σμύρνης Στεργιάδης δεν θα έλθει σε ρήξη με τους ιεράρχες της Μ. Ασίας οι οποίοι ζητούσαν να ασκούν τις αρμοδιότητες τους στο πλαίσιο των δικαιοδοσιών της εθναρχίας, αν και εμφορούνταν από εθνικό φρόνημα και είχαν ακμαία εθνική συνείδηση⁵;

Επανερχομαι στον πατριάρχη Ιωακείμ τον Γ΄. Μεταξύ πρώτης Πατριαρχείας (1878-1884) και δεύτερης Πατριαρχείας (1901-1912) είναι σαφέστατη αυτή η μεταστροφή. Στην πρώτη περίοδο είναι εκφραστής της εθναρχικής ιδέας, του οικουμενικού ελληνισμού, γι' αυτό και όπως είπαμε παραιτείται. Στη δεύτερη Πατριαρχεία επανδρώνει τη Μακεδονία με τη νέα γενιά των ιεραρχών που διεξάγουν τον Μακεδονικό αγώνα και τον ξεκινάει μάλιστα τρία περίπου χρόνια πριν φτάσουν οι Πρόξενοι από την Αθήνα προς τον σκοπό αυτό.

Στην πρώτη του Πατριαρχεία ο Ιωακείμ, όπως και όλοι οι Πατριάρχες που καταδικάζουν τον εθνοφυλετισμό, πορεύεται συνειδητά μέσα στο κοινωνικοπο-

3. Α. Νανάκης, «Ελληνορθόδοξη Εκκλησία και Ελευθέριος Βενιζέλος», *Οικουμενικού Πατριαρχείου Νεώτερα Ιστορικά*, τ. Β΄, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 97-102, 106-110.

4. Α. Νανάκης, «Η Εκκλησία της Κρήτης στην επανάσταση του 1897. Τέσσερις επιστολές του Πέτρου Τίτου», *Η Εκκλησία της Κρήτης στην επανάσταση του 1897-98. Από την εθναρχική στην εθνική συνείδηση*, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 121-140.

5. Α. Νανάκης, *Το Μητροπολιτικό ζήτημα και η εκκλησιαστική οργάνωση της Κρήτης (1897-1900)*, Κατερίνη 1995, σσ. 86-87.

λιτικό μοντέλο της εθναρχίας και της εθναρχουσας οικουμενικής Εκκλησίας. Τα προνόμια του Ρούμι μιλέτ, μετά τα μέσα του 19ου αιώνα, με τους γενικούς κανονισμούς έχουν διευρυνθεί⁶. Έχει συγκροτηθεί υπό την επίδραση των Τανζιμάτων, των μεταρρυθμίσεων δηλαδή, για τον εξευρωπαϊσμό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ένα πλαίσιο δικαιωμάτων και δικαιοδοσιών με τα οποία πορεύεται το ορθόδοξο γένος στα Βαλκάνια και τη Μικρασιατική χερσόνησο.

Σε αυτό το γένος των ορθοδόξων, το ελληνόφωνο, το δίγλωσσο ή το πολύγλωσσο, κυρίαρχος πολιτισμός είναι ο ελληνικός. Η ανέλιξη στην πυραμίδα του ορθόδοξου μιλέτ προϋποθέτει την οργανική σχέση, τη συμμετοχή του ενδιαφερομένου μέλους στον Ελληνικό πολιτισμό, εφ' όσον εκ γενετής δεν συμμετέχει σ' αυτόν. Αφετηρία είναι η γλώσσα. Τηρουμένων των ιστορικών αναλογιών και με το δεδομένο ότι δεν έχουμε κοινή θρησκευτική πίστη, το παράλληλο σήμερα συναντάμε στην εκμάθηση των αγγλικών, προκειμένου να ανέλθει κάποιος στην πυραμίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της νέας μεγάλης μας πατρίδας.

Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1857), το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας (1683), η Σχολή της Μοσχόπολης (1744), της Πάτμου (1713), η Αθωνιάδα Σχολή (1749) διαδραματίζουν αυτόν τον μείζονα προορισμό του ελληνισμού στα μη ελληνόφωνα μέλη του Ρούμι μιλέτ, στους ορθόδοξους χριστιανούς της αυτοκρατορίας. Πολύ περισσότερο βέβαια ενισχύουν τη συνείδηση των ελληνόφωνων μαθητών.

Έχουμε μια θεοκεντρικά δομημένη κοινωνία με κεφαλή τον Πατριάρχη και την Αγία και Ιερή Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου ή τις τοπικές επαρχιακές Συνόδους, όπως της Θεσσαλονίκης ή της Κρήτης, με αρμοδιότητες θρησκευτικές και πολιτικές, οι οποίες δια των δημογερόντων, όπου προεδρεύει ο τοπικός επίσκοπος, εξακτινίζονται σ' όλη την αυτοκρατορία. Ο μητροπολίτης ή ο επίσκοπος έχει την ευθύνη στην εκπαίδευση, την κοινωνική πρόνοια, τις υιοθεσίες, τους γάμους και τις κληρονομικές υποθέσεις. Η κατανόηση του διοικητικού και πολιτικού μοντέλου της εθναρχίας μάς βοηθάει να ερμηνεύσουμε γιατί οι ιεράρχες αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες στον Μακεδονικό αγώνα. Οι αρχιερείς του Μακεδονικού αγώνα ήδη με τις σπουδές τους και τη συνολική δράση τους στη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία προετοιμάζονταν για να διαδραματίσουν τον ρόλο ενός τοπικού ηγέτη με θρησκευτικές και πολιτικές αρμοδιότητες. Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του αρχιερέως είναι πολύ διαφορετικός στην Οθωμανική αυτοκρατορία από αυτόν στην εθνοκρατική Εκκλησία.

Το 1870 με την κήρυξη της Εξαρχίας από τους Βούλγαρους εθνικιστές, η εθναρχία και η εθναρχούσα Εκκλησία δέχονται βαρύτατο πλήγμα. Είχε προηγηθεί η Σερβία αλλά σε εντελώς διαφορετικό κλίμα. Μετά τον θάνατο του Άνθιμου (1828-1830), τελευταίου Έλληνα Μητροπολίτη στο Βελιγράδι, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως χειροτονεί τον πρώτο Σέρβο Μητροπολίτη Βελιγραδίου της αυτόνομης Σερβικής Ηγεμονίας. Το 1879, ένα χρόνο μετά τη Συνθήκη του Βελιγραδίου, που

6. Δημ. Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση και εκκοσμίκευση. Προς μια ανασύνθεση της ιστορίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου τον 19ο αιώνα*, Αθήνα 2003.

καθιστά τη Σερβία ανεξάρτητη, ο πατριάρχης Ιωακείμ Γ΄ εξέδωσε τον Τόμο της αυτοκέφαλης Σερβικής Εκκλησίας.

Είχε ακολουθήσει το 1833 το Αυτοκέφαλο του Φαρμακίδη, όμως εδώ δεν ακολούθησε ο λαός εξαιτίας της σύνδεσής του, γλωσσικής και πολιτιστικής, με το Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως και την «Αγία Σοφιά». Συνεπώς, το ελληνικό Αυτοκέφαλο προσλάμβανε μια άλλη διάσταση από αυτή των άλλων Εθνικών Εκκλησιών.

Η Βουλγαρική Εξαρχία, το 1870, σηματοδοτούσε μια ραγδαία εθνογέννηση και εθνοκρατική συγκρότηση μέσα από την εκκλησιαστική αυτονομία. Ο Εξαρχικός αυτοπροσδιορίζεται ως Βούλγαρος. Η απόσχιση του βουλγαρόφωνου από το Πατριαρχείο και ο συστιχισμός του με την Εξαρχία τον οδηγεί σε εθνική αυτοσυνειδησία. Ο Εξαρχικός που αυτοπροσδιορίζεται ως Βούλγαρος βρίσκεται σε αντίθεση με τον Πατριαρχικό, ο οποίος έμενε πιστός στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και αυτοπροσδιορίζονταν Έλληνας, ακόμα και αν δεν μιλούσε Ελληνικά. Η Βουλγαρική Εξαρχία αποτελεί ένα ενδιαφέρον φαινόμενο, όπου η απόφαση της απόσχισης και ρήξης με το Πατριαρχείο σε πολύ λίγο χρόνο συγκροτεί ένα κράτος.

Την ίδια στιγμή η καταδίκη του εθνοφυλετισμού φέρνει πλησιέστερα και σε δρόμους παράλληλους το Πατριαρχείο με το εθνικό κέντρο, την Αθήνα, στη συνείδηση της νέας γενιάς των κληρικών και των ελληνόφωνων Ρωμιών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Αξίζει εδώ να προσεγγίσουμε τη σχέση Κωνσταντινούπολης-Αθήνας, όπως τη βιώνει ο Χρυσόστομος, Μέγας Πρωτοσύγκελος στο Πατριαρχείο, το 1899, όταν εκφωνεί λόγο στο μνημόσυνο του Συγγρού. Τρία χρόνια αργότερα, το 1902, θα διεξαγάγει τον Μακεδονικό αγώνα ως Μητροπολίτης Δράμας.

Ο Χρυσόστομος, το 1899, στο μνημόσυνο του Ανδρέα Συγγρού στην Κων/πολη θα πει: *Ἡ Βασιλις αὕτη τῶν πόλεων, τὸ ἱερὸν καὶ τρισένδοξον τοῦτο κέντρον τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἔθνικοῦ ἡμῶν βίου, ὁπόθεν καὶ ἐνεπνεύσθη ἐκ παίδων ἔτι τὰ μεγαλουργὰ αὐτοῦ σχέδια, ἔστω μοι τῶν λόγων μου μάρτυς παναληθέστατος. Μεγαλοφωνότατοι παρ' ἡμῖν κήρυκες τῶν πολυτίμων τοῦ μεγάλου τούτου ἔθνικοῦ χορηγοῦ εὐεργεσιῶν ἴστανται τὰ Μεγάλα φιλανθρωπικὰ τοῦ Γένους ἡμῶν Καταστήματα, ἡ μεγαλῶννμος τοῦ Γένους Σχολή, τὸ ἐθνικὸν Ἰωακείμειον Παρθεναγωγεῖον, ἡ ἱερὰ Θεολογικὴ τῆς Χάλκης Σχολὴ καὶ μάλιστα αὐτὸ τοῦτο τὸ κέντρον καὶ ἡ ἔδρα τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖον*⁷. Για την Αθήνα πάλι, αφού αναφέρθηκε στη Θεσσαλονίκη, λέγει: *Πασῶν δὲ τῶν πόλεων μάλιστα καὶ ἰδιαίτατα τὸ ἰοστέφανον ἄστν, αἱ χρυσαὶ καὶ τῶν καλῶν ὄντως πρόξενοι Ἀθηναί, ἡ γηραιὰ αὕτη μήτηρ τῶν φώτων καὶ ἄβεστος τῶν λόγων ἔστία, ἀπέλαυσε τῶν εὐεργετικῶν καὶ φιλογενεστάτων τοῦ Συγγροῦ μεγαλοδωρεῶν*. Είναι νομίζω σαφές ότι το κέντρο βάρους της συνείδησης του Μεγάλου Πρωτοσύγκελου βρίσκεται στην Κωνσταντινούπολη⁸.

Στον Μακεδονικό αγώνα κορυφαίοι ιεράρχες είναι ο Γερμανός Καραβαγγέλης που εγκαθίσταται στην Καστοριά το 1900 και ο Χρυσόστομος Καλαφάτης που

7. *Εκκλησιαστική Ἀλήθεια* 19 (1899) 85-86

8. *Ο.π.*, σ. 86

εγκαθίσταται στη Δράμα το 1902. Το ίδιο έτος ενθρονίζεται στη Στρώμνιτσα ο Γρηγόρης Ωρολογάς. Το 1903 ο Ιωακείμ Φορόπουλος μετατίθεται από το Μελένικο στην Πελαγονία· το ίδιο έτος εγκαθίσταται ο Θεοδώρητος στο Νευροκόπι και ο Αλέξανδρος στη Θεσσαλονίκη, ενώ στον αγώνα συμμετέχει και ο Γρηγόριος που έχει εγκατασταθεί από το 1892 στις Σέρρες.

Από τους αρχιερείς αυτούς ο Χρυσόστομος ως Σμύρνης και ο Γρηγόριος ως Κυδωνιών μαρτυρούν στη Μικρασιατική τραγωδία.

Οι παραπάνω ιεράρχες ξεκινούν τον Μακεδονικό αγώνα στο διάστημα 1900-1902. Ο Παύλος Μελάς φθάνει στη Μακεδονία το 1904. Ο θάνατός του θα συγκλονίσει αλλά και θα εξεγείρει την Αθήνα.

Είναι δε πολύ χαρακτηριστικά τα γραφόμενα στην *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*: *Τò εθνικò κέντρο, ή Αθήνα, τò 1904 άρχισε νà σκέπτεται για ούσιαστική δράση και ένοπλο άγώνα στη Μακεδονία, ενώ τò Πατριαρχείο είχε ήδη εγκαταστήσει στη Μακεδονία τούς νέους άρχιερείς. [...] Στην άρχή τού 1904 όμως, ή κυβέρνηση Θεοτόκη υπό την πίεση τής κοινής γνώμης άρχισε νà παίρνει διστακτικά όρισμένα μέτρα για τή Μακεδονία..., ή έλληνική κυβέρνηση άποφάσισε, σχεδόν συγχρόνως τήν άποστολή στη δυτική Μακεδονία μιås επιτροπής, άπό τέσσερεις άξιωματικούς που θà μελετούσε τήν κατάσταση επιτόπου... Τόν Ιούνιο τού 1904 ή κυβέρνηση Θεοτόκη είχε σχεδόν καταλήξει στην άπόφαση ότι έπρεπε νà όργανωθούν σώματα στην Ελλάδα και νà σταλούν στη Μακεδονία⁹.*

Το 1909, η Πύλη ζήτησε από το Πατριαρχείο να μετακινηθούν μακεδονομάχοι μητροπολίτες. Γι' αυτό αναχωρούν από τη Μακεδονία ο Πελαγονίας Ιωακείμ Φορόπουλος και ο Σερρών Γρηγόριος Ζερβουδάκης.

Παράλληλα με τους αρχιερείς η Πύλη ζήτησε από την Αθήνα να ανακληθούν και οι Έλληνες Πρόξενοι. Μετά το 1906 αναχωρούν από τη Μακεδονία ο Λάμπρος Κορομηλάς, ο Ιωάννης Δραγούμης, ο Αντώνιος Σακτούρης και ο Νίκος Μαυρουδής.

Η ένοπλη φάση του Μακεδονικού αγώνα λαμβάνει τέλος το 1908 με το κίνημα των Νεότουρκων και τις διακηρύξεις για ισονομία και ισοπολιτεία σ' όλους τους Οθωμανούς πολίτες, ανεξάρτητα από την εθνότητα και τη θρησκεία τους. Διακηρύξεις οι οποίες όμως έμειναν απραγματοποίητες υπό τη δυναμική των εθνοκρατικών ολοκληρώσεων. Το τέλος του Μακεδονικού αγώνα βρίσκει τον ελληνισμό ιδιαίτερα ενδυναμωμένο. Σύνολο το έθνος, όλοι ανεξάρτητα οι φορείς του, άλλοι πρωτοπόροι και άλλοι στη συνέχεια, δραστηριοποιήθηκαν για τη μεγάλη υπόθεση της διάσωσης της ελληνικότητας στη Μακεδονία¹⁰.

Η καταδίκη του εθνοφυλετισμού όχι μόνο από το Οικουμενικό Πατριαρχείο αλλά από το σύνολο σχεδόν των Ορθόδοξων Πρεσβυγενών Πατριαρχείων δηλώνει τη βούληση της ορθοδόξου ιεραρχίας για τη διάσωση της ενότητας του ορθόδοξου

9. Ιωάννης Μαζαράκης, «Η Μακεδονία στίς παραμονές τού Άγώνα», *Ιστορία τού Έλληνικου Έθνους*, τ. ΙΔ'. Αθήναι 1977, σσ. 238, 239.

10. Α. Νανάκης, «Ο Μακεδονικός αγώνας και η Εκκλησία», *Εκκλησία, Γένος, Ελληνισμός*, Κατερίνη 1993, σσ. 63-79.

ποιμνίου, το οποίο με την αρχή των εθνοτήτων και τη συγκρότηση των εθνικών κρατών οδηγείται σε διαμελισμό.

Στο διάστημα από την καταδίκη του εθνοφυλετισμού (1872) έως την αρχή της ένοπλης φάσης του Μακεδονικού αγώνα, διαμορφώνεται μια νέα γενιά ιεραρχών, οι οποίοι, επί του μεγάλου πατριάρχη Ιωακείμ Γ΄ στη δεύτερη Πατριαρχία του, προσλαμβάνουν τη νέα ευρωπαϊκή και βαλκανική πραγματικότητα. Αργά και σταθερά η Κωνσταντινούπολη, το εκκλησιαστικό κέντρο του ελληνορθόδοξου και ορθόδοξου κόσμου, στρέφεται προς την Αθήνα, το εθνικό-πολιτικό κέντρο, το οποίο έρχεται αρωγός στη διάσωση του ελληνορθόδοξου ποιμνίου, καθώς επίσης και των δίγλωσσων αλλά και των σλαβόφωνων στη Μακεδονία που αυτοπροσδιορίζονται ως Πατριαρχικοί και έτσι ταυτίζονται με το Ελληνικό έθνος.

Ο ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΟΥ 1872

«Προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος», τὸ τῆς ἐκλογῆς ἡμῖν σκεῦος ἐντέλλεται, λύκους τε βαρεῖς μὴ φειδομένους τοῦ ποιμνίου καὶ ἄνδρας διεστραμμένα λαλοῦντας, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὁπίσω αὐτῶν ἀναστήσεσθαι ἐν μέσῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, προαγορεύων, καὶ γρηγορεῖν ἡμᾶς διὰ τοῦτο παρακελευόμενος.

Τοιοῦτους τοίνυν ἄνδρας καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κλίματι ἐκ μέσου τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐξαναστάντας, καὶ φυλετισμοῦ καινὴν τινα δόξαν ἀπὸ τοῦ γεηροῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας παρεισαγαγεῖν τολμήσαντας, καὶ καταφρονητὰς τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων γενομένους, πρωτοφανῆ ἐπ' ἀθετήσει αὐτῶν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστήσαι ἀπαυθαδιάσαντας, μετ' ἐκπλήξεως καὶ ἄλλους καρδίας καταμαθόντες, τὸν ζῆλον τοῦ Κυρίου, ὡς εἰκός, ἀνεξωσμένοι καὶ τὴν τοῦ κακοῦ διάδοσιν ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς τούτου λαοῦ ἀνακόψαι ἀξιοχρέως προνοούμενοι, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συνελήλυθαμεν.

Καὶ δὴ ἐν κατανύξει ψυχῆς τὴν ἄνωθεν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων χάριν ἐπικαλεσάμενοι, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, «ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοί», εἰς μέσον προθέμενοι, τὸν μὲν φυλετισμὸν πρὸς τε τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ ἀπ' αἰώνων τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας πολίτευμα ἀντιπαρεξετάσαντες, οὐχ' ὅπως ξένον, ἀλλὰ καὶ πολέμιον ἀντικρὺς αὐτοῖς κατεφωράσαμεν, τὰς δὲ παρανομίας, τὰς ἐπὶ συστάσει γενομένας τῆς φυλετικῆς αὐτῶν παρασυναγωγῆς, καθ' ἐκάστας ἀπαριθμηθμείσας, ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων ἀναφανδὸν κατεξελεγχόμενας κατείδομεν.

Διὸ καὶ μετὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν «ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζόμενοι, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνοντες, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπύγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἁγίων ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς

συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα», ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμεθα·

Α') Ἀποκηρύττομεν κατακρίνοντας καὶ καταδικάζοντας τὸν φυλετισμὸν, τουτέστι τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἕξεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, «οἱ καὶ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν διακοσμοῦντες πρὸς θεῖαν ὁδηγοῦσιν εὐσέβειαν»·

Β') Τοὺς παραδεχόμενους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ' αὐτῷ τολμῶντας παραπηγνύναι καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συνφδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἁλλοτρίους τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ. Ἐπομένως, τοὺς ἀποσχίσαντας ἑαυτοὺς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἴδιον θυσιαστήριον πῆξαντας, καὶ ἰδίαν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστησαμένους, ἦτοι τοὺς προκαθαιρέντας καὶ ἀφορισθέντας, Ἰλαρίωνα τὸν ποτὲ Μακαριουπόλεως, Πανάρετον τὸν ποτὲ Φιλιππουπόλεως, Ἰλαρίωνα τὸν ποτὲ Λοφτοσοῦ, Ἄνθιμον τὸν ποτὲ Βιδύνης, καὶ τοὺς ἤδη καθαιρέντας, Δωρόθεον τὸν τέως Σοφίας, Παρθένιον τὸν τέως Νυσσάβας, Γεννάδιον τὸν τέως Βελισσοῦ, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἀνιέρως χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας καὶ συμφρονοῦντας καὶ συμπράτοντας αὐτοῖς, καὶ τοὺς δεχομένους ὡς κυρίας καὶ κανονικὰς τὰς ἀνιέρους αὐτῶν εὐλογίας τε καὶ ἱεροπραξίας, κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, κηρύττομεν ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ καὶ ἁλλοτρίους τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ταῦτα οὕτω διοριζόμενοι, δεόμεθα τοῦ παναγάθου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς ἡμετέρας πίστεως, ἵνα τὴν μὲν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν διατηρῆ ἄμωμον καὶ ἀλώβητον ἀπὸ πάσης νεωτερικῆς λύμης, ἐρηρσιμένην ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν· τοῖς δὲ ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῆς ἀποσχίσασιν καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ φυλετισμοῦ δόξῃ τὴν παρασυναγωγὴν αὐτῶν πῆξασιν δῶ μετάνοιαν, εἴ πῶς ποτε ἀνανήψαντες καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀποπτύσαντες προσέλθοιεν τῇ μιᾷ, ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἵνα ἐν αὐτῇ δοξάζωσιν μετὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων τὸν μέγαν τῆς εἰρήνης ἄγγελον καὶ Θεόν, τὸν ἐλθόντα καταλλάξαι πάντας καὶ εἰρήνην εὐαγγελίσασθαι τοῖς ἐγγύς τε καὶ μακρὰν ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

† Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΝΘΙΜΟΣ ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κων/πόλεως Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου ὀρίσας ὑπέγραψα.

† Ὁ πατριάρχης πρώην Κων/πόλεως Γρηγόριος ὀρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† Ὁ πατριάρχης πρώην Κων/πόλεως Ἰωακείμ ὀρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† Ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος ὀρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† Ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰερόθεος ὀρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† Ὁ Κύπρου Ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος ὀρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

- † Ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Νικομηδείας Διονύσιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Δέρκων Νεόφυτος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Τορνόβου Γρηγόριος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἴκονίου Σωφρόνιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἀγκύρας Χρῦσανθος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Αἴνου Μελέτιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Γαβριήλ ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Σωξουαγαθουπόλεως Θεόφιλος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἰμβρου Παΐσιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Βελεγράδων Ἄνθιμος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Νύσσης Καλλίνικος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Σβορνικίου Διονύσιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Λιτίτζης Ἰγνάτιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Βράτζης Παΐσιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Μελιτουπόλεως Εὐγένιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἀναστασιουπόλεως Κύριλλος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Παμφίλου Διονύσιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Χαριουπόλεως Γεννάδιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Ἀργυρούπολεως Ἀθανάσιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.
† Ὁ Λαοδικείας Παρθένιος ὄρισας ὁμοίως ὑπέγραψα.

*The Metropolitan of Arkaloxorion, Kastellion and Viannou,
Mister Andreas Nanakis*

THE ECUMENICAL PATRIARCHATE AND THE MACEDONIAN STRUGGLE

The formation of national groups in Balkans, under the influence of the Age of Enlightenment and the French Revolution, leads to the fragmentation of the orthodox Greek nation, the «rum millet», the Greek spirit. Nations, national languages, as well as national organizations and universities are then founded. The Greek language, which was dominant in the southeast European Ottoman Empire until then, is being restricted mainly within the limits of the Greek State. Macedonia is split in a climate of national rivalry. In 1872 the Ecumenical Patriarchate with conciliar decision disapproves of the ethnic discrimination, expecting that slaughters and rivalries will cease to continue among the Greek Orthodox nation.

